

Det kongelige kulturdepartement
Postmottak@kud.dep.no

Frognerveien 67
Pb 3078 Elisenberg
0207 Oslo
t 23 28 41 70

post@oslomuseum.no
www.oslomuseum.no
Org.nr 989 285 661

Oslo, 30.august 2016
Jnr. /2016

Kunstens og kulturens kraft i hverdagsintegreringen – innspill fra Oslo Museum – saksnummer 16/3894

Stiftelsen Oslo Museum ble etablert i 2006 som en sammenslutning av Bymuseet, Interkulturelt Museum og Teatermuseet i Oslo, og er et kultur- og samtidshistorisk museum for Oslos historie, teaterhistorie og kulturelt mangfold. I 2013 fikk museet en ny formidlingsarena for Akerselvas industri- og arbeiderhistorie – Arbeidermuseet. Bymuseet og Teatermuseet er samlokalisert i Frogner hovedgård, Interkulturelt Museum holder til i gamle Grønland politistasjon i Tøyenbekken 5, og Arbeidermuseet ligger på Sagene med adresse Sagveien 28. I 2015 hadde Oslo Museum i overkant av 120 000 besøkende og 37 årsverk. 21 % av de fast ansatte hadde minoritetsbakgrunn.

Oslo Museum viser til brev fra departementet av 22.07.2016 «Om kunstens og kulturens kraft i hverdagsinkluderingen – bestilling av innspill», og oversender herved en oversikt over museets arbeid med minoriteter og mangfold og tiltak som vi mener bidrar til økt mangfold og inkludering.

Oslo Museum ser det som en naturlig del av sin samfunnsrolle å arbeide for økt respekt og forståelse for kulturelt mangfold i det norske samfunnet og å bidra til inkludering av nyankomne. Museet ønsker at de som kommer til byen og bosetter seg her, skal kunne bruke museet til å bli bedre kjent med det samfunnet de nå er en del av, og at majoriteten på tilsvarende måte skal kunne bruke museets tilbud til å bli kjent med noen av de gruppene som kommer – og har kommet – til byen, og slik sett få bedre kjennskap til deres liv og kultur. Museet arbeider med kulturelt mangfold langs to akser, som et perspektiv ved de fleste delene av museets virksomhet og i egne prosjekter.

Interkulturalitet og inkludering er også en del av Oslo Museums formål, slik dette er formulert i vedtektene fra 2006:

«Oslo Museum skal vekke interesse for- og formidle kunnskap om Oslo bys historie og utvikling, innbyggernes liv og livsvilkår gjennom tidene, det flerkulturelle samfunn og innvandring til Norge, bykultur, teaterhistorie og scenekunst. Virksomheten skal være i dialog med- og speile det samfunnet museet er en del av. Museet skal bidra til å fremme respekt og forståelse for kulturelt mangfold, kulturelle endringsprosesser og majoritets/minoritetsspørsmål i fortid og samtid.» (§2, Oslo Museums vedtekter av 9.11.2005).

Museet arbeider for at byens kulturelle mangfold skal reflekteres i museets dokumentasjons- og innsamlingsarbeid, og at flere med minoritetsbakgrunn skal oppleve museet som en relevant møteplass og benytte seg av våre tilbud. Dette gjelder både Interkulturelt Museum, som ble stiftet nettopp med det formål å skape respekt og aksept for etniske og kulturelle forskjeller og å være en internasjonal møteplass, og våre andre besøksarenaer – Bymuseet, Arbeidermuseet og Teatermuseet. Alle besøksarenaene har gratis adgang, slik at det ikke skal være noen økonomiske hindringer for å besøke museet.

I den følgende redegjørelsen over museets interkulturelle arbeid, beskriver vi både museets mer langsiktige inkluderingsarbeid og prosjekter utviklet det siste året med bakgrunn i den internasjonale flyktningsituasjonen.

Interkulturelt Museum

Interkulturelt Museum ble etablert i 1990 for, som tidligere nevnt, å skape respekt og forståelse for kulturelt mangfold og å dokumentere og formidle norsk innvandringshistorie. Både tradisjonelle og mer nyskapende virkemidler ble – og blir – tatt i bruk for å nå dette målet – kulturhistoriske utstillinger, kunstutstillinger, omvisninger, undervisning til skoleklasser, byvandring, debatter og samtaler, familiearrangementer, konserter mm.

De siste ti årene har Interkulturelt Museums formidlingstilbud særlig vært knyttet til det religiøse mangfoldet i dagens Oslo, den nasjonale minoriteten romá, tilreisende romá og kunstutstillinger med bidrag av kunstnere med minoritetsbakgrunn. I 2007 åpnet avdelingen utstillingen «Våre hellige rom» som belyste de seks største minoritetsreligionene i Oslo. Utstillingen ble laget i nær dialog med de aktuelle menighetene, og var basert på et omfattende dokumentasjonsprosjekt. Utstillingen ble vist fram til 2014, og fikk stor oppslutning fra Oslo-skolen, der utstillingen gikk rett inn i målene i religionsfaget på hhv ungdomstrinnet og videregående trinn. Menighetene bidro også i formidlingen av utstillingen, og museet arrangerte i samarbeid med dem besøk til deres hellige rom. Materialet fra dokumentasjonsprosjektet ble innlemmet i museets samling.

I 2014 ble «Våre hellige rom» avløst av utstillingen «Norvegiska romá – norske sigøynere. Ett folk – mange stemmer», som vises fram til februar 2017. Utstillingen gir innblikk i noen bruddstykker av norske romás liv- og historie, og har hatt som ambisjon å la personer fra denne minoriteten selv få komme til ordet og fortelle sin historie. Utstillingen kom i stand på bakgrunn av økningen i tilreisende romá og rumenske tiggere i 2010-2011, og den påfølgende offentlige debatten. Museet ønsket da å få fram noen av historiene til disse menneskene som det ble snakket mye *om*, men i liten grad *med*. I arbeidet med å utvikle prosjektet fikk vi kunnskap om at også norske romás historie i liten grad var fortalt av norske museer, til tross for at denne gruppen har status som nasjonal minoritet og har bodd i landet i mer enn 150 år.

Vi valgte da å lage to prosjekter – et om romá som nasjonal minoritet og et om tilreisende romá og rumenere. Vi intervjuet og fotodokumenterte en rekke personer fra begge gruppene. Det innsamlede materialet ble innlemmet i museets samling.

Siden disse gruppene opplever seg som svært forskjellige, og ikke ønsket å bli vist i samme utstilling, besluttet vi å etterkomme dette ønsket. Vi produserte en semitemporær utstilling om romá som nasjonal minoritet, og viste parallelt flere skiftende foto- og kunstutstillinger om tilreisende romás og tilreisende rumeneres livsforhold. Vi arrangerte også en filmfestival som viste rumensk samtidsfilm med til dels samsvarende tematikk. Denne ble gjennomført i samarbeid med den rumenske kulturstiftelsen Metropolis. Filmfestivalen ble finansiert gjennom EØS-midler.

Utstillingen om norske romá ble laget i dialog med representanter fra de tre største romáfamiliene i Norge. Representanter fra romá-miljøet har også bidratt i formidlingen av den, både ved besøk fra skolene og i arrangementer rettet mot et mer allment publikum. Prosjektet ble i hovedsak finansiert av Kulturrådet, men fikk også støtte fra Fritt Ord og Kommunal- og Moderniseringsdepartementet.

På IKM driver museet også et kunstgalleri med både separat- og kollektivutstillinger som tematiserer identitet i et globalisert samfunn, internasjonal urbanitet og relasjoner mellom minoriteter og majoriteter. Målet er å vise kunst av høy kvalitet og å bidra til å løfte fram kunstnere med minoritetsbakgrunn. Flere undersøkelser, blant annet «Et skritt tilbake. En studie av unge kunstnere med minoritetsbakgrunn» (Kulturrådet, 2011), har vist at denne gruppen har vanskelig for å vinne innpass på den etablerte kunstscenen.

I tillegg til disse utstillingene har museet arrangert samtalekvelder og debattmøter om papirløse flyktninger (i samarbeid med Nasjonalt medisinsk museum), om «moralpolitiet» på Grønland, og om tigging og romås situasjon i dagens Europa, for å nevne noen eksempler.

Våren 2016 inviterte museet også ved to anledninger kvinnelige asylsøkere, som bor på mottak, til kunstnerverkssted. Dette var en svært vellykket erfaring, som vi håper å kunne videreføre.

Denne høsten viser museet to utstillinger, som begge er kommet i stand på bakgrunn av flyktnings situasjonen:

- Utstillingen «Borders», åpner 20. september. Utstillingen vises i samarbeid med Det franske kulturinstituttet i Oslo og har landegrenser som tema, og hvordan disse brukes som maktredskaper i en kamp for å kontrollere globaliseringen, ikke minst for å «beskytte» Europa fra de som vil inn utenfra. Fjorårets flyktnings situasjon er et sentralt underliggende tema. Utstillingen er en vandreutstilling laget av Nasjonalmuseet for migrasjon i Paris, og har vært vist der før den kommer til oss. I tilknytning til utstillingen vil det i samarbeid med instituttet også arrangeres en debatt og en fagkonferanse om landegrenser. Utstillingen er finansiert av Den franske ambassaden i Norge/Det franske kulturinstituttet.
- Fotoutstillingen «Frihet på vent», åpner 27. oktober. Utstillingen vises i samarbeid med Manifest forlag og baserer seg på dokumentaristene Ingvild Fostervoll Melisen og Siri Thorsons bok. Utstillingen presenterer mennesker som lever i to flyktingeleire i Libanon. Disse kan ha lite til felles bortsett fra at de har status som flykninger: Hva drømmer de om? Hva frykter de? Hvordan er hverdagen deres? Utstillingen viser et utvalg bilder fra et stort fotomateriale som er samlet inn gjennom prosjektet.

Parallelt med visning av disse utstillingene forbereder museets medarbeidere en ny semitemporær utstilling, som er planlagt åpnet juni 2017. Arbeidstittelen for prosjektet er «Fordommer», og vi samarbeider her med ulike grupper og miljøer som Skeiv verden, Oslo kommune/OXLO, Antirasistisk senter, relevante forskningsinstitusjoner, skoler og flere andre sentrale aktører. Utstillingen handler, som tittelen sier, om fordommer, stereotyper og hvordan vi ser på andre, som vi oppfatter som forskjellige fra oss. I utstillingen diskuterer vi hva fordommer er og når fordommer blir farlige – med utvalgte historiske eksempler, som viser hvor galt det kan gå. Målet med utstillingen er å bidra til å motvirke fremmedfrykt, rasisme og ekstremisme. Målgruppen er ungdom – skoleklasser på ungdomstrinnet og i videregående skole. Utstillingen er finansiert gjennom prosjektmidler fra Norsk Kulturråd, Fritt Ord og Oslo kommune/OXLO.

I november i år gjennomfører museet som tidligere år «Barnas Verdensdager» i samarbeid med Rikskonsertene og Oslo World Music Festival. Museets lokaler fylles da med musikk, dans, ulike oppvisninger, leker, aktiviteter og mat fra hele verden. Årlig pleier ca. 5 000 personer å besøke arrangementet.

Interkulturelt Museum leier også ut møtelokaler til innvandrers organisasjoner og foreninger mot dekning av faktiske utgifter (vask, låsing).

Museet har denne våren laget et konsept for en internasjonal kulturkafé, som vi har søkt Kulturdepartementet om midler til å starte opp med i 2017. Kulturkaféen er tenkt som en inkluderende møteplass i lokalmiljøet. Den vil trekke veksel på museets kompetanse og lange erfaring med inkludering og integreringsarbeid. Internasjonal kafé er et velprøvd tiltak som har gitt gode resultater mange steder i landet. Ryfylkemuseet har eksperimentert med konseptet i over 15 år, og har delt sine erfaringer med oss. Lokal forankring i vårt eget nabolag skal sikres gjennom samarbeid med lokale organisasjoner og institusjoner i bydelen.

Kafeen vil henvende seg til bydelens og byens internasjonale befolkning med utenlandske aviser og magasiner på flere språk, relevante temakvelder, foredrag, debatter, diktopplesninger, konserter og eventyrstund for de minste. Tilbudet er tenkt spesielt rettet mot nyankomne flyktninger. Tanken er at mat,

musikk og kultur kommuniserer med andre sanser enn ord – og at kafeen er et sted hvor vi deler med og lærer av hverandre.

Personalet er hovedsakelig tenkt rekruttert gjennom inntak av praktikanter fra asylmottak i Oslo og omegn. Prosjektet vil gi arbeidstrening og bidra til inkludering av nyankomne i det norske samfunnet.

Bymuseet og Teatermuseet

Bymuseet er den største publikumsarenaen på Oslo Museum og har som ambisjon å gi publikum en forståelse av dagens bysamfunn, og hvordan dette er formet gjennom ulike historiske, ideologiske, kulturelle og sosiale prosesser. Kulturelt mangfold er et viktig satsningsområde for formidlingen. Det arbeides aktivt for å nå ut til nye grupper og for å inkludere forskjellige innvandreres historier i museets utstillinger og øvrige formidling.

Bymuseets har arbeidet med kulturelt mangfold tilbake til 1990-tallet, da ofte i samarbeid med Interkulturelt Museum. To tidlige sentrale prosjekter var utstillingene «Bo i lag, i går og i dag» og «Vi kom fra alle kanter». «Bo i lag» (1998) tematiserte etniske og kulturelle forskjeller i samtiden i et borrettslag på Grønland, og viste dette området historiske utvikling. «Vi kom fra alle kanter» ble laget til Oslos 1000-årsjubileum i år 2000 og presenterte Oslos historie som innflytter- og innvandrerby.

De siste årene har Bymuseet tematisert og belyst kulturelt mangfold i flere større og mindre prosjekter:

- Kopi av en indisk stue på Stovner i museets utstilling «Drabantbyen kommer. Bolig – og byutvikling i Oslo etter 1948», som åpnet i 2008. Stuen er basert på feltarbeid i et indisk hjem og innredet i samarbeid med familien. Her er kopier av familiens møbler og gardiner, Bollywood-film og et eget husalter.
- «Hijab – med rett til å velge» (2009). Hot Spot – aktuell miniutstilling. Utstillingen ble laget i samarbeid med moteskaperne The Fashion House of Badr og kunstneren Anita Hillestad, og inspirerte til dialog og debatt om bruken av det muslimske hodeplagget hijab i Norge. Temaet var aktualisert av debatten om hijab som en del av polituniformen, som raste i mediene da utstillingen åpnet.
- Iffit Qureshis foto- og tekstutstilling «Humans of Oslo» (2014), som senere også er blitt bok. I dette prosjektet har Qureshi gått rundt i Oslos gater og fotografert mennesker i alle aldre, farger og fasonger. Hun har ikke vært opptatt av deres etnisitet, men deres historier – ikke hva som skiller dem fra hverandre, men det de har felles.
- Den nye basisutstillingen «OsLove. Byhistorie for begynnere» (2015) henvender seg til et publikum som ikke kjenner Oslos historie fra før. I utstillingen er det lagt vekt på å vise at Oslo tilbake til middelalderen har vært preget av innflytting og innvandring, og hvordan innflyttere og innvandrere har satt sitt preg på byen til ulike tider.
- Formidlingstilbudet «Ankomst Oslo». Dette undervisningstilbudet er utviklet i samarbeid med Oslo voksenopplæring Rosenhoff, og henvender seg til voksenopplæringsklasser på ulike språklige nivåer. Målet med opplegget er å gi elevene en innføring i bysamfunnet Oslo og hovedtrekk ved norsk kultur og samfunnsliv, og hvordan dette er formet gjennom ulike historiske og kulturelle prosesser. Tilbudet er svært populært, og vi vil søke om midler til flere formidlingsressurser slik at tilbudet kan utvides og videreutvikles.
- Nå i august lanserte vi audioguiden på sju språk, i tillegg til norsk, til den faste utstillingen. Flere av språkene er valgt med spesiell tanke på at audioguidene skal kunne benyttes av flykninger og andre innvandrere, og omfatter blant annet somali, punjabi, klassisk arabisk og polsk. Audioguidene lånes ut gratis.
- Byvandring som tematiserer byens kulturelle mangfold i fortid og samtid. Blant annet har vi i samarbeid med Jødisk Museum Oslo utforsket «Det jødiske Oslo», og vi har ved flere anledninger nærmet oss den flerkulturelle bydelen Grønland. Denne høsten har vi laget en byvandring med Grønlands moskearkitektur som tema. (Fellesprogram IKM og Bymuseet).
- Crossing Cultures – Sharing Stories. Et gratis, dialogbasert formidlingstilbud der deltakerne samtaler om kulturelle kontraster, deler erfaringer om det å bo i det flerkulturelle Norge og lærer mer om likheter og forskjeller mellom ulike kulturer. Tilbudet foregår enten på museet, eller ved at vår

pedagog besøker mottak, foreninger eller andre møtesteder. Prosjektet er støttet av Kulturrådet og Oslo kommune.

- Yaday – et formidlingstilbud som retter seg mot eldre pakistanske, somaliske og indiske innvandrerkvinner. Tilbudet foregår på deres eget språk, ofte i museets «indiske stue». Prosjektet er støttet av Kulturrådet og Oslo kommune.

Bymuseet er også i gang med et nytt prosjekt, som bygger på erfaringene fra «Ankomst Oslo». Prosjektet er en del av et større forsknings- og utstillingsprosjekt med tittelen «Tingenes metode», hvor Norsk Teknisk Museum har prosjektledelsen. Tingens metode springer ut av de senere års såkalte «materielle vending» i museologi, kultur- og samfunnsvitenskap – og ønsker å kombinere erfaringene herfra med inkluderings- og involveringsstrategier som museene i dag er utfordret til å arbeide etter.

Bymuseets delprosjekt har arbeidstittelen «Nye mennesker – nye ting». Her ønsker vi i samarbeid med en eller flere voksenopplæringsklasser å undersøke hvilke ting elevene vil trekke fram for å fortelle sin Oslo-historie eller om sitt møte med Oslo. Målet er at objektene som kommer fram skal bli til en utstilling på Bymuseet og innlemmes i museets samling.

Kulturelt mangfold tematiseres også i museets faste teaterhistoriske utstilling fra 2009, der scenekunstnere med minoritetsbakgrunn er et integrert tema i utstillingen.

Arbeidermuseet

Også på Arbeidermuseet er vi opptatt av å ha et mangfoldsperspektiv på formidlingen.

I 2014 åpnet vi utstillingen «Svenskene kommer», som vises ut 2016. Utstillingen viser gjennom personlige portretter svensk innvandring til Norge i dag og for hundre år siden, og hvilke syn og fordommer svenskene har blitt og blir møtt med i Norge.

I tillegg har museet egne formidlingsopplegg for minoritetsspråklige/voksenopplæringen som gir innblikk i moderniseringen av det norske samfunnet fra 1840-tallet og framover. Her diskuteres blant annet industrialisering, avindustrialisering og fremveksten av velferdssamfunnet. Museets pedagoger erfarer at dette temaet interesserer gruppene, og er godt egnet til å diskutere likheter og forskjeller mellom opprinnelseslandet og deres nye hjemland.

Oppsummering

Oslo Museum har i mange år ønsket å bidra til inkludering av innvandrere, både ved gi de som kommer kunnskap om samfunnet de er kommet til, ved gi majoriteten kunnskap om de som kommer, og ved å utvikle museets ulike arenaer som møteplasser. På bakgrunn av den internasjonale utviklingen de siste årene, har vi videreutviklet flere av våre eksisterende tilbud og startet arbeidet med å utvikle nye tilbud som særlig retter seg mot nyankomne flyktninger. Her har vi særlig prioritert utstillingen «Fordommer», formidlingstilbudet «Ankomst Oslo», og et konsept for en kulturkafé, som vi håper å få muligheten til å prøve ut neste år.

Vennlig hilsen

Lars Emil Hansen
Museumsdirektør

